

Hallituksen esitys Eduskunnalle laiksi tuloverolain muuttamisesta

ESITYKSEN PÄÄASIALLINEN SISÄLTÖ

Tuloverolakia ehdotetaan muutettavaksi siten, että henkilöstörahadosta saadusta tuloista 20 prosenttia olisi verosta vapaata ja muu osa olisi veronalaista ansiotuloa. Ehdotus perustuu valtioneuvoston 18 päivänä lokakuuta 1995 tekemään periaatepäätökseen Suomen työllisyysohjelman edellyttämistä toimenpiteistä.

Lisäksi ehdotetaan säädettäväksi, että Suomesta Euroopan yhteisöjen komission palvelukseen määrättävien niin sanottujen kansal-

listen asiantuntijoiden komissiolta saamat kulukorvaukset olisivat verosta vapaita.

Laki on tarkoitettu tulemaan voimaan mahdollisimman pian sen jälkeen, kun se on hyväksytty ja vahvistettu. Lakia sovellettaisiin henkilöstörahadosta saatuun tuloon ensimmäisen kerran vuodelta 1996 toimitettavassa verotuksessa. Kulukorvauksiin lakia kuitenkin sovellettaisiin ensimmäisen kerran jo vuodelta 1995 toimitettavassa verotuksessa.

PERUSTELUT

1. Nykytila ja ehdotetut muutokset

1.1. Henkilöstörahadosta saadun tulon verotuksen huojentaminen

1.1.1. Henkilöstörahadot

Henkilöstörahadolaki (814/89) tuli voimaan vuoden 1990 alusta. Rahastojen tarkoituksena oli syventää yritysten sisäistä yhteistoimintaa sekä edistää taloudellista demokratiaa ja yritysten kilpailukykyä. Rahasto voidaan perustaa yritykseen, jonka palveluksessa on vähintään 30 henkilöä, tai tällaisen yrityksen vähintään 10 henkilön tulosityksiköön. Rahaston perustaa henkilöstö. Perustamisen edellytyksenä on, että yrityksessä on otettu käyttöön voittopalkkiojärjestelmä, jonka mukaan yritys suorittaa rahastoon voittopalkkioeria. Voittopalkkioeristä ja niiden tuottamasta ylijäämästä kertynyt pääoma jakautuu jäsenten rahasto-osuuksiin, jotka ovat nostettavissa lain ja rahaston sääntöjen mukaisten edellytysten täyttyessä. Rahastosta saatu tulo on työntekijän veronalaista ansio-

tuloa.

Rekisteröityjä rahastoja on tällä hetkellä 41. Jäseninä on noin 90 000 työntekijää. Nykyisistä rahastoista suurin osa aloitti toimintansa vuosina 1990 ja 1991. Lamavuosina ei uusia rahastoja ole perustettu. Kiinnostusta rahastosäästämiseen ovat vähentäneet myös eräät henkilöstörahadolain säännökset sekä rahastosta saadun tulon verokohtelu.

Tällä hetkellä henkilöstörahadossäästämisen elvyttämistä pidetään tarkoituksenmukaisena niin työllisyyspolitiikan näkökulmasta kuin kansantaloudellisestikin. Jo tasavallan presidentti Martti Ahtisaaren työllisyysryhmä suositteli rahastojen perustamista palkankorotus- ja inflaatiopaineiden hillitsemiseksi. Työryhmä ehdotti myös henkilöstörahadolain muuttamista eräin osin samoin kuin rahastosta saadun tulon verokohtelun lieventämistä.

Henkilöstörahadolain niitä säännöksiä, joiden on todettu vähentävän säästämishalukkuutta, on muutettu osana hallituksen työllisyysohjelmaa 22 päivänä joulukuuta 1995 annetulla lailla (1660/95) muun ohessa

siten, että kertynyttä jäsenosuutta voidaan nostaa aikaisintaan viiden vuoden kuluttua jäsenyyden alkamisesta aikaisemmin kymmenen vuoden sijasta. Myös nostettavissa olevaa rahasto-osuutta on korotettu kymmenestä prosentista 15 prosenttiin. Samassa yhteydessä tehtiin päätös myös rahastosta saadun tulon verokohtelun muuttamisesta.

1.1.2. Henkilöstörahadosta saadun tulon verokohtelu

Henkilöstörahadosta nostetun tulon verottaminen kokonaan ansiotulona progressiivisen järjestelmän mukaan ei ole ollut omiaan lisäämään kiinnostusta rahastosaastamiseen. Voimassa oleva verokohtelu perustuu tuloverolaissa (1535/92) omaksutulle periaatteelle, jonka mukaan työsuhteessa saatu tulo tai rahanarvoinen etu verotetaan ansiotulona. Esimerkiksi yritysjohton optiolainoista kertyvä etu verotetaan samaan tapaan ansiotulona. Rahastosijoitustahan ei tee edun saaja eli työntekijä vaan hänen työnantajayrityksensä, jolla on myös sijoitetun voittopalkkioerän vähennysoikeus omassa verotuksessaan. Tästä johtuu, että voittopalkkioerään kohdistuva verotus on tulon ansiotulona verottamisesta huolimatta varsin lievää vähennyskelvottomiin sijoituskohteisiin verrattuna. Verotuksen edelleen lieventämistä ei sen vuoksi voida perustella nykyverotuksen ankaruudella, vaan keinona henkilöstörahadosaastamisen elvyttämiseksi.

1.1.3. Ehdotus

Esityksessä ehdotetaan, että henkilöstörahadosta saadusta tulosta 20 prosenttia olisi kokonaan verosta vapaata muun osan ollessa edelleen veronalaista ansiotuloa. Tuloverolakiin tehtävää muutosta sovellettaisiin vuoden 1996 alusta rahastosta nostettavaan tuloon.

1.2. Kansallisten asiantuntijoiden kulukorvaukset

1.2.1. Kansallinen asiantuntija

Euroopan yhteisöjen komission ja muiden yhteisön toimielinten palveluksessa on sekä vakinaista että määräaikaista henkilökuntaa. Lisäksi joudutaan käyttämään tilapäisesti palvelukseen otettua henkilökuntaa sekä muuta apuhenkilöstöä ja konsultteja. Komissiolla on myös mahdollisuus käyttää tehtä-

viinsä erityistä henkilöstöryhmää, niin sanottuja komission palvelukseen määrättyjä kansallisia asiantuntijoita.

Euroopan yhteisöjen komissiossa tulee työskentelemään arviolta 25 suomalaista komission palvelukseen määrättyä kansallista asiantuntijaa. Heidät rekrytoidaan eri ministeriöiden virkamieskunnasta tai muualta julkiselta sektorilta. Komissio voi hyväksyä myös yksityisen työnantajan palveluksessa olevan kansalliseksi asiantuntijaksi.

Komission palvelukseen määrättyjä kansallisia asiantuntijoita koskevat komission 26 päivänä heinäkuuta 1988 antaman päätöksen (WP E/894/88) määräykset. Määräysten mukaan työskentelyn kesto-aika on kolmesta kuukaudesta kolmeen vuoteen. Sama henkilö voi työskennellä kansallisena asiantuntijana vain yhden kerran. Pääsääntöisesti suomalaisten asiantuntijoiden tekemät sopimukset ovat yhden vuoden sopimuksia, joihin sisältyy oikeus jatkaa sopimusta aina kolmeen vuoteen. Asiantuntijan työnantajana ja palkan maksajana säilyy hänen Suomessa oleva työnantajansa. Asiantuntijat vain asetetaan komission käyttöön sovituksi ajaksi.

Komission alaisena toimivan yhteisen tutkimuskeskuksen (Joint Research Centre) palvelukseen määrättyihin kansallisiin asiantuntijoihin sovelletaan samoja komission 26 päivänä heinäkuuta 1988 antamia määräyksiä kuin välittömästi komission palvelukseen määrättyihin kansallisiin asiantuntijoihin. Tutkimuskeskuksessa työskentelee arviolta enintään kymmenen suomalaista kansallista asiantuntijaa.

1.2.2. Kulukorvaukset

Kansalliset asiantuntijat saavat komissiolta tehtävästään aiheutuneiden kulujen peittämiseksi toimeentulomäärärahaa ja mahdollisesti kiinteää lisämäärärahaa. Lisäksi korvataan matkakustannukset, muuttokustannukset ja kustannukset erityisestä tehtävästä. Palkka verotetaan kansallisen lainsäädännön mukaisesti.

Toimeentulomääräraha vastaa määrältään sitä päivärahaa, joka maksetaan komission virkamiehille palkkaluokissa A4—A8 (keskimäärin 3 500 Belgian frangia vuorokaudessa, joka vastaa noin 500 markkaa). Määräraha maksetaan kuukausittain. Määrärahan suuruus on riippumaton siitä, onko kansallisella asiantuntijalla työskentelyn ajan perhe mukanaan työskentelypaikkakunnalla.

Yhteisen tutkimuskeskuksen palvelukseen määrätyn kansallisen asiantuntijan toimeentulomäärärahaa voidaan tutkimuskeskuksen pääjohtajan päätöksellä korottaa 30 prosentilla, jos kysymys on kansalliseksi asiantuntijaksi määrättävästä erityisen pätevistä henkilöstä. Kiinteä lisämääräraha on sen suurinen, että henkilön vuosipalkan ja edellä mainitun toimeentulomäärärahan yhteismäärä muodostuu tasolla 1 palkkaluokassa A8 tai B5 olevan komission virkamiehen peruspalkan suuruiseksi.

Asiantuntijalle, joka ei siirrä asuntoirtaimistoaan työskentelypaikkakunnalle, maksetaan kerran kuukaudessa työskentelypaikkakunnan ja kotimaan välisen edestakaisen lentomatkan hinta. Asiantuntijalle, joka siirtää asuntoirtaimistonsa työskentelypaikkakunnalle, maksetaan hänen sekä hänen puolisonsa ja huollettavina olevien lastensa kerran vuodessa tapahtuva työskentelypaikkakunnan ja kotimaan välisen edestakaisen lentomatkan hinta. Lisäksi korvataan asiantuntijan sekä hänen puolisonsa ja huollettavina olevien lastensa matkakulut työntekeä paikalle joko työn alkaessa tai muuton tapahtuessa sekä matkakulut kotimaahan työn päättyessä. Kulut muutosta työskentelypaikkakunnalle korvataan, jos työskentely kestää vähintään kaksi vuotta. Asiantuntijalle, joka työskentelyn aikana määrätään suorittamaan komission lukuun erityistä tehtävää, korvataan tästä tehtävästä johtuneet kulut niiden määräysten mukaisesti, jotka komissio on hyväksynyt kulujen korvaamisesta.

1.2.3. Kulukorvausten verokohtelu

Komissiolta saadut korvaukset eivät kuulu Euroopan yhteisöjen erioikeuksia ja vapauksia koskevan pöytäkirjan soveltamisalaan. Pöytäkirjan mukaan Euroopan unionin virkamiehilleen ja henkilökunnalleen maksamat palkat ja palkkiot vapautetaan kansallisesta verotuksesta, mutta unionille on maksettava sisäistä veroa. Osa korvauksista maksetaan määrältään kiinteinä vaatimatta selvitystä todellisista kuluista. Kustannuskorvaukset, joita ei ole säädetty verovapaiksi, ovat tuloverolain säännösten mukaan veronalaista tuloa siltä osin kuin ne ylittävät todellisten vähennyskelpoisten kulujen määrän. Suomen sisäinen verolainsäädäntö ja toisaalta Suomen ja Belgian sekä Suomen ja Luxemburgin välillä kaksinkertaisen verotuksen välttä-

miseksi tehtyjen sopimusten määräykset voivat eräissä tapauksissa johtaa siihen, että korvauksista verotetaan Suomessa.

Myös Ruotsissa sisäisen verolainsäädännön ja verosopimusten määräykset voivat johtaa siihen, että korvauksista verotetaan Ruotsissa. Palvelussuhteen ehtoja Ruotsissa käsitelleen komitean mietinnössä (SOU 1995:89) on muun ohessa selvitetty komission maksamien korvausten verotusta. Komitea on mietinnössään todennut, että ruotsalaisten kansallisten asiantuntijoiden rekrytointi vaikeutuu, jos toimeentulomäärärahan nettotaso ei vastaa sitä tasoa, joka vallitsee muissa jäsenvaltioissa. Ratkaisuvaihtoehtoina komitea esittää joko toimeentulomäärärahan täydellistä verovapautta Ruotsissa tai työehtosopimuksen tekemistä työmarkkinaosapuolten välillä siitä, miten kansallisen asiantuntijan tehtävästä aiheutuvat lisäkustannukset korvataan. Komitea toteaa lopuksi, että riippumatta siitä, kumpi vaihtoehto valitaan, on ratkaisu tehtävä nopeasti, koska nykyinen korvausten taso ja se, että komission maksama korvausta verotetaan, on esteenä ruotsalaisten kansallisten asiantuntijoiden rekrytoinnille. Komitean mukaan ongelman ratkaiseminen edellyttää vielä jatkovalmistelua, lähinnä valtiovarainministeriössä.

Useista muista Euroopan unionin jäsenvaltioista, esimerkiksi Alankomaista, Italiasta, Kreikasta, Portugalista, Ranskasta, Saksasta, Tanskasta ja Yhdistyneestä kuningaskunnasta, lähetettyjen kansallisten asiantuntijoiden komissiolta saamia kulukorvauksia ei yleensä näissä valtioissa pidetä asiantuntijan veronalaisena tulona.

1.2.4. Ehdotus

Esityksessä ehdotetaan, että Euroopan yhteisöjen komission maksamat kulukorvaukset eivät olisi Suomesta komission palvelukseen määrättyjen kansallisten asiantuntijoiden veronalaista tuloa. Ehdotettu korvausten verovapaus koskisi myös niitä korvauksia, jotka yhteinen tutkimuskeskus maksaa kansalliselle asiantuntijalle.

Lakia sovellettaisiin jo vuonna 1995 maksettuihin kulukorvauksiin.

2. Esityksen vaikutukset

Esityksellä ei ole olennaisia valtionaloudellisia vaikutuksia.

3. Esityksen valmistelu

Esitys on valmisteltu valtiovarainministeriössä, henkilöstörahas-
tosta saadun tulon osalta yhteistyössä työmarkkinajärjestöjen kanssa.

4. Voimaantulo

Laki on tarkoitettu tulemaan voimaan heti, kun se on hyväksytty ja vahvistettu.

Henkilöstörahas-
tosta saadun tulon vero-

kohtelu muuttuisi vuoden 1996 alusta. Lakia sovellettaisiin ensimmäisen kerran kyseisenä vuonna rahastosta nostettuun tuloon.

Euroopan yhteisöjen komission palvelukseen määrätylle kansalliselle asiantuntijalle maksettaviin kulukorvauksiin lakia sovellettaisiin ensimmäisen kerran jo vuodelta 1995 toimitettavassa verotuksessa.

Edellä esitetyn perusteella annetaan Eduskunnan hyväksyttäväksi seuraava lakiehdotus:

Laki

tuloverolain muuttamisesta

Eduskunnan päätöksen mukaisesti
muutetaan 30 päivänä joulukuuta 1992 annetun tuloverolain (1535/92) 65 § ja
lisätään lakiin uusi 76 a § seuraavasti:

65 §

Henkilöstörahas- tosta saatu tulo

Henkilöstörahas-
tosta saadusta rahasto-
osuudesta ja ylijäämästä 80 prosenttia on veronalaista ansiotuloa. Muulta osin tulo on verosta vapaa.

76 a §

Kansallisten asiantuntijoiden verovapaat kulukorvaukset

Veronalaista tuloa ei ole korvaus, jonka Euroopan yhteisöjen komissio maksaa palvelukseensa määrätyn kansallisen asiantuntijan

tehtävän hoitamisesta aiheutuneiden erityisten kustannusten ja elantokustannusten liisäyksen kattamiseksi. Tällaisena korvauksena pidetään toimeentulomäärärahaa, kiinteää lisämäärärahaa, korvausta matkakustannuksista, muuttokustannuksista ja erityisestä tehtävästä johtuvista kustannuksista tai muuta niihin rinnastettavaa komission maksamaa korvausta.

Tämä laki tulee voimaan päivänä
kuuta 199 .

Lakia sovelletaan ensimmäisen kerran vuodelta 1996 toimitettavassa verotuksessa. Lain 76 a §:ää sovelletaan kuitenkin ensimmäisen kerran jo vuodelta 1995 toimitettavassa verotuksessa.

Helsingissä 26 päivänä tammikuuta 1996

Tasavallan Presidentti

MARTTI AHTISAARI

Ministeri A rja A lho

Laki**tuloverolain muuttamisesta**

Eduskunnan päätöksen mukaisesti
muutetaan 30 päivänä joulukuuta 1992 annetun tuloverolain (1535/92) 65 § ja
lisätään lakiin uusi 76 a § seuraavasti:

Voimassa oleva laki

65 §

Henkilöstörahastosta saatu tulo

Henkilöstörahastosta saatu rahasto-osuus ja
 ylijäämä ovat veronalaista ansiotuloa.

Ehdotus

65 §

Henkilöstörahastosta saatu tulo

Henkilöstörahastosta saadusta rahasto-
 osuudesta ja ylijäämästä 80 prosenttia on
 veronalaista ansiotuloa. Muulta osin tulo on
 verosta vapaa.

76 a §

***Kansallisten asiantuntijoiden verovapaat
 kulukorvaukset***

*Veronalaista tuloa ei ole korvaus, jonka
 Euroopan yhteisöjen komissio maksaa palve-
 lukseensa määrätyn kansallisen asiantuntijan
 tehtävän hoitamisesta aiheutuneiden erityis-
 ten kustannusten ja elantokustannusten li-
 säyksen kattamiseksi. Tällaisena korvaukse-
 na pidetään toimeentulomäärärahaa, kiinteää
 lisämäärärahaa, korvausta matkakustannuk-
 sista, muuttokustannuksista ja erityisestä teh-
 tävästä johtuvista kustannuksista tai muuta
 niihin rinnastettavaa komission maksamaa
 korvausta.*

*Tämä laki tulee voimaan päivänä
 kuuta 199 .*

*Lakia sovelletaan ensimmäisen kerran vuo-
 delta 1996 toimitettavassa verotuksessa. Lain
 76 a §:ää sovelletaan kuitenkin ensimmäisen
 kerran jo vuodelta 1995 toimitettavassa ve-
 rotuksessa.*

